با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

همه چیز
برای موفقیت
تو!

- دانلود رایگان آزمون های آزمایشی قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...
- دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس
- دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی (نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی
- دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی و شب امتحانی

کافیست هر فایلی که نیاز دارید را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

گام به گام حسابان (۲) دوازدهم
فصل سوم

عنوان فصل: حدهای نامتناهی ـ حد در بی‌نهایت

از صفحه‌ی ۴۵ تا صفحه‌ی ۶۹ کتاب

در این فایل پاسخ فعالیت‌ها، کارهای کلاسی، تمرین‌ها و پرسش‌های فصل حدهای نامتناهی ـ حد در بی‌نهایت آمده است.

مباحث فصل: حدهای نامتناهی؛ حد در بی‌نهایت

تهیه‌شده در ایران‌توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست پرسش‌ها

۱ صفحه ۴۶ · فعالیت — رفتار تابع $x/1$ در همسایگی راست صفر ۶

۲ صفحه ۴۷ · کار در کلاس — رفتار تابع $x/1$ در همسایگی چپ صفر ۶

۳ صفحه ۵۰ · کار در کلاس — حدهای یک‌طرفه‌ی نامتناهی از روی نمودار ۷

۴ صفحه ۵۱ · کار در کلاس — کاربرد قضیه‌ی ۱ و نمودارها ۸

۵ صفحه ۵۳ · کار در کلاس — محاسبه‌ی حدهای نامتناهی (قضیه‌ی ۳) ۸

۶ صفحه ۵۴ · فعالیت — حد مجموع و حاصل‌ضرب با حد نامتناهی ۹

۷ صفحه ۵۵ · کار در کلاس — بازنویسی قضیه‌ی ۵ برای حد $-\infty$ ۱۰

۸ صفحه ۵۵ · کار در کلاس — محاسبه‌ی حد و تعیین قضیه‌ی به‌کاررفته ۱۰

۹ صفحه ۵۵ · کار در کلاس — رفتار $x^2/1$ و $x/1$ در اطراف صفر (مجانب قائم) ۱۱

۱۰ صفحه ۵۷ · کار در کلاس — مجانب‌های قائم تابع گویا ۱۱

۱۱ صفحه ۵۸ · تمرین — تمرین ۱ ـ درستی حدهای نامتناهی ۱۲

۱۲ صفحه ۵۸ · تمرین — تمرین ۲ ـ محاسبه‌ی حدهای نامتناهی ۱۲

۱۳ صفحه ۵۸ · تمرین — تمرین ۳ ـ تابعی با دو مجانب قائم ۱۳

۱۴ صفحه ۵۸ · تمرین — تمرین ۴ ـ تابعی روی $[-2, 2] - \{1\}$ با مجانب قائم ۱۴

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱۵ صفحه ۵۸ · تمرین — تمرین ۵ ـ مجانب‌های قائم ۱۴

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۶ صفحه ۵۸ · تمرین — تمرین ۶ ـ نمودار $x/1|x|$ در کنار مجانب قائم ۱۵

۱۷ صفحه ۵۸ · تمرین — تمرین ۷ ـ تشخیص نمودار در همسایگی $x = 1$ ۱۵

۱۸ صفحه ۵۹ · فعالیت — رفتار $x/1$ وقتی x به $+\infty$ میل می‌کند ۱۶

۱۹ صفحه ۶۰ · کار در کلاس — رفتار $x/1$ وقتی x به $-\infty$ میل می‌کند ۱۷

۲۰ صفحه ۶۱ · کار در کلاس — حد در $\pm\infty$ از روی نمودار ۱۷

۲۱ صفحه ۶۴ · کار در کلاس — مفهوم حد نامتناهی در $-\infty$ و نمودار x و x^2 ۱۸

۲۲ صفحه ۶۴ · فعالیت — رفتار تابع x^3 در $\pm\infty$ ۱۸

۲۳ صفحه ۶۶ · کار در کلاس — حد تابع گویا در $\pm\infty$ ۱۹

۲۴ صفحه ۶۷ · کار در کلاس — چرا $y = 1$ مجانب افقی است؟ ۲۰

۲۵ صفحه ۶۸ · کار در کلاس — ۱ ـ تشخیص مجانب افقی $y = 2$ از روی نمودار ۲۰

۲۶ صفحه ۶۸ · کار در کلاس — ۲ ـ مجانب‌های افقی و قائم ۲۰

۲۷ صفحه ۶۹ · تمرین — تمرین ۱ ـ مفهوم حد در بی‌نهایت ۲۱

۲۸ صفحه ۶۹ · تمرین — تمرین ۲ ـ حدها و مجانب‌ها از روی نمودار ۲۱

۲۹ صفحه ۶۹ · تمرین — تمرین ۳ ـ محاسبه‌ی حد در بی‌نهایت ۲۲

۳۰ صفحه ۶۹ · تمرین — تمرین ۴ ـ مجانب‌های افقی و قائم ۲۲

۳۱ صفحه ۶۹ · تمرین — تمرین ۵ ـ رسم نمودار با شرایط داده‌شده ۲۳

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

۱ صفحه ۴۶ **فعالیت**

در سال قبل با حد یک تابع در یک نقطه آشنا شدیم. در این فعالیت رفتار تابع گویای $f(x)=\frac{1}{x}$ را در همسایگی راست $x=0$ بررسی می‌کنیم.

۱) جدول زیر رفتار تابع را به ازای برخی از مقادیر x نشان می‌دهد. آن را تکمیل کنید. ($x=$ 0.1, 0.01, 0.001, 0.0001, ..., 0)

۲) اگر بخواهیم f(x) از یک میلیون بزرگ‌تر شود، مقدار x از چه عددی باید کوچک‌تر شود؟

۳) وقتی x با مقادیر بزرگ‌تر از صفر به صفر نزدیک می‌شود، آیا مقادیر تابع به عددی خاص نزدیک می‌شوند؟ چرا؟

۱) مقدار $f(x)=\frac{1}{x}$ را در هر نقطه حساب می‌کنیم:

x	0.1	0.01	0.001	0.0001	...	0
f(x) = 1/x	10	100	1000	10000	...	تعریف‌نشده

۲) باید $\frac{1}{x}>10^6$ باشد. چون x مثبت است، با معکوس‌کردن دو طرف نتیجه می‌شود:

$$0<x<\frac{1}{10^6}=10^{-6}$$

یعنی x باید از $10^{-6}=0.000001$ کوچک‌تر (و مثبت) باشد.

۳) خیر. وقتی x از سمت راست به صفر نزدیک می‌شود، مقدارهای f(x) (۱۰، ۱۰۰، ۱۰۰۰، ...) بدون هیچ محدودیتی بزرگ می‌شوند و به هیچ عدد خاصی نزدیک نمی‌شوند؛ زیرا برای هر عدد مثبت دلخواه M اگر $0<x<\frac{1}{M}$ باشد، آنگاه $f(x)>M$ است. در این حالت می‌نویسیم:

$$\lim_{x\to 0^+}\frac{1}{x}=+\infty$$

(نماد $+\infty$ نشان می‌دهد که حد متناهی وجود ندارد؛ $+\infty$ عدد نیست و فقط بیان می‌کند که مقدار تابع از هر عدد مثبتی بزرگ‌تر می‌شود.)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲ صفحه ۴۷ **کار در کلاس**

برای تابع $f(x)=\frac{1}{x}$

الف) جدول زیر را کامل کنید: ($x=$ 0, ..., −0.00001, −0.0001, −0.001, −0.01, −0.1, −1)

ب) اگر بخواهیم مقدار f(x) از -10^6 کوچک‌تر شود، x باید چگونه انتخاب شود؟

پ) وقتی x از سمت چپ به صفر نزدیک شود، f(x) چه تغییری می‌کند؟

ت) در مورد $\lim_{x\to 0^-}\frac{1}{x}$ چه می‌توان گفت؟

الف)

x	-1	-0.1	-0.01	-0.001	-0.0001	-0.00001	...	0
f(x) = 1/x	-1	-10	-100	-1000	-10000	-100000	...	تعریف‌نشده

ب) باید $\frac{1}{x} < -10^6$ باشد. چون x منفی است، با معکوس‌کردن دو طرف (و برگرداندن جهت نامساوی) داریم:

$$-10^{-6} < x < 0$$

یعنی x باید از 0.000001- بزرگ‌تر (و منفی) باشد؛ یعنی به‌اندازه‌ی کافی به صفر نزدیک شود.

پ) وقتی x از سمت چپ به صفر نزدیک می‌شود، مقادیر f(x) منفی هستند و بدون هیچ محدودیتی کوچک می‌شوند (از هر عدد منفی دلخواهی کوچک‌تر می‌شوند).

ت) مقدار تابع از هر عدد منفی کوچک‌تر می‌شود، پس حد متناهی ندارد و می‌نویسیم:

$$\lim_{x\to 0^-}\frac{1}{x} = -\infty$$

(چون حد راست $+\infty$ و حد چپ $-\infty$ است، حد دوطرفه‌ی 1/x در x = 0 وجود ندارد.)

۳ صفحه ۵۰ کار در کلاس

نمودار توابع f, g و h در شکل‌های زیر داده شده‌اند. با توجه به آن‌ها حدود خواسته‌شده را در صورت وجود به دست آورید.

$f(x) = \frac{1}{x-2}$, $g(x) = \log x$ و $h(x) = \tan x$

$\lim_{x\to 2^-} f(x)$ وقتی $x\to 2^-$ ، $\lim_{x\to 2^+} f(x)$ وقتی $x\to 2^+$ ، $\lim_{x\to 0^+} g(x)$ وقتی $x\to 0^+$

$\lim_{x\to (-\pi/2)^+} h(x)$ وقتی $x\to (-\pi/2)^+$ ، $\lim_{x\to (\pi/2)^-} h(x)$ وقتی $x\to (\pi/2)^-$ ، $\lim_{x\to (\pi/2)^+} h(x)$ وقتی $x\to (\pi/2)^+$

با توجه به نمودارها (تابع f در همسایگی x = 2 مانند $\frac{1}{x-2}$ ، تابع g لگاریتمی با پایه‌ی بزرگ‌تر از ۱ و $h = \tan x$):

- $\lim_{x\to 2^-} f(x) = -\infty$: وقتی x از چپ به ۲ نزدیک می‌شود، نمودار به سمت پایین می‌رود.
- $\lim_{x\to 2^+} f(x) = +\infty$: وقتی x از راست به ۲ نزدیک می‌شود، نمودار به سمت بالا می‌رود.
- $\lim_{x\to 0^+} g(x) = -\infty$: نمودار لگاریتم در نزدیکی محور y به سمت پایین می‌رود.
- $\lim_{x\to -\frac{\pi}{2}^+} h(x) = -\infty$
- $\lim_{x\to \frac{\pi}{2}^-} h(x) = +\infty$
- $\lim_{x\to \frac{\pi}{2}^+} h(x) = -\infty$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

(برای $\tan x$: درست بعد از $x = -\pi/2$ مقدار تابع بسیار منفی است، درست قبل از $\pi/2$ بسیار مثبت و درست بعد از $\pi/2$ دوباره بسیار منفی.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۴ صفحه ۵۱ کار در کلاس

با استفاده از نمودار توابع داده‌شده و همچنین قضایای بالا حاصل حدود زیر را به دست آورید.

الف) $\lim_{x\to 0} \frac{1}{x}$ **ب)** $\lim_{x\to 0} \frac{1}{x^2}$

الف) برای $g(x) = \frac{1}{x}$ طبق قضیه‌ی ۱ ($n = 1$ فرد):

$$\lim_{x\to 0^+} \frac{1}{x} = +\infty, \qquad \lim_{x\to 0^-} \frac{1}{x} = -\infty$$

چون حدهای چپ و راست برابر نیستند، حد دوطرفه‌ی $1/x$ در $x = 0$ وجود ندارد (نه عدد است و نه ∞ یا $-\infty$)؛ نمودار در سمت راست به سمت بالا و در سمت چپ به سمت پایین می‌رود.

ب) برای $f(x) = \frac{1}{x^2}$ طبق قضیه‌ی ۱ ($n = 2$ زوج) حد راست و حد چپ هر دو برابر $+\infty$ است. پس:

$$\lim_{x\to 0} \frac{1}{x^2} = +\infty$$

نمودار $1/x^2$ در دو طرف محور y به سمت بالا می‌رود.

۵ صفحه ۵۳ کار در کلاس

حدهای زیر را محاسبه کنید.

الف) $\lim_{x\to -1^+} \frac{x-2}{(x+1)^2}$

ب) $\lim_{x\to 2^-} \frac{[x]-2}{x-2}$

پ) $\lim_{x\to 1^+} \frac{x-2}{x^2-2x+1}$

از قضیه‌ی ۳ استفاده می‌کنیم: اگر حد صورت عددی ناصفر باشد و مخرج به صفر میل کند، علامت حد صورت و علامت مخرج در همسایگی محذوف تعیین‌کننده‌ی $\pm\infty$ است.

الف) وقتی $x \to -1^+$: حد صورت $-3 = -2-1$ (منفی) و مخرج $(x+1)^2$ همواره مثبت و میل‌کننده به صفر است. طبق بند (ب) قضیه‌ی ۳:

$$\lim_{x\to -1^+} \frac{x-2}{(x+1)^2} = -\infty$$

ب) وقتی $x \to 2^-$ (مثلاً $x = 1.9$ داریم $[x] = 1$,) پس صورت برابر $1 = -2-1$ است. مخرج $x-2$ منفی است و به صفر میل می‌کند. طبق بند (ت) قضیه‌ی ۳ ($L < 0$ و $g > 0$):

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

$$\lim_{x\to 2^-}\frac{[x]-2}{x-2}=+\infty$$

پ) مخرج را تجزیه می‌کنیم: $x^2-2x+1=(x-1)^2$ که مثبت است و در $x\to 1^+$ به صفر میل می‌کند؛ حد صورت $-1=2-1$ منفی است. طبق بند (ب) قضیه‌ی ۳:

$$\lim_{x\to 1^+}\frac{x-2}{(x-1)^2}=-\infty$$

(متن صورت‌های این پرسش در منبع ناقص بود و عبارت‌ها با روش درس بازسازی شده‌اند.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۶ صفحه ۵۴ فعالیت

توابع $f(x)=\frac{1}{x^2}$ و $g(x)=x+1$ را در نظر بگیرید.

۱) الف) حاصل $\lim_{x\to 0}f(x)$ و $\lim_{x\to 0}g(x)$ را به دست آورید.

ب) تابع $f+g$ را به صورت یک تابع گویا بنویسید و حاصل $\lim_{x\to 0}(f+g)(x)$ را محاسبه کنید.

پ) چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

۲) تابع $f\cdot g$ را به صورت یک تابع گویا بنویسید و حاصل $\lim_{x\to 0}(f\cdot g)(x)$ را محاسبه کنید و ارتباط آن را با $\lim_{x\to 0}f(x)$ و $\lim_{x\to 0}g(x)$ بیان کنید.

۱ـ الف) طبق قضیه‌ی ۱ ($n=2$ زوج) $\lim_{x\to 0}\frac{1}{x^2}=+\infty$ و چون g چندجمله‌ای است:

$$\lim_{x\to 0}g(x)=0+1=1$$

ب) جمع دو تابع را هم‌مخرج می‌کنیم:

$$(f+g)(x)=\frac{1}{x^2}+x+1=\frac{1+x^3+x^2}{x^2}$$

وقتی $x\to 0$، حد صورت برابر ۱ (مثبت) و مخرج x^2 مثبت و میل‌کننده به صفر است؛ پس طبق قضیه‌ی ۳:

$$\lim_{x\to 0}(f+g)(x)=+\infty$$

پ) اگر حد یک تابع $+\infty$ و حد تابع دیگر عددی حقیقی (مانند ۱) باشد، حد مجموع آن‌ها برابر $+\infty$ است.

۲) حاصل‌ضرب:

$$(f\cdot g)(x)=\frac{x+1}{x^2}$$

حد صورت برابر ۱ (مثبت) و مخرج مثبت و میل‌کننده به صفر است، پس:

$$\lim_{x\to 0}(f\cdot g)(x)=+\infty$$

irantooshe.ir

ارتباط: چون $\lim f = +\infty$ و $\lim g = 1 > 0$، حد حاصل‌ضرب برابر $+\infty$ شد؛ یعنی حاصل‌ضرب تابعی با حد $+\infty$ در تابعی با حد مثبت، حدش $+\infty$ است (و اگر حد تابع دوم عددی منفی بود حاصل‌ضرب به $-\infty$ میل می‌کرد).

۷ صفحه ۵۵ — کار در کلاس

۱) قضیه‌ی ۵ را در حالتی که $\lim_{x\to a} f(x) = -\infty$ بازنویسی کنید.

فرض کنیم $\lim_{x\to a} f(x) = -\infty$ و $\lim_{x\to a} g(x) = L$ (L عددی حقیقی و ناصفر) باشد. آنگاه:

1. حد مجموع: $\lim_{x\to a} (f(x) + g(x)) = -\infty$
2. اگر $L > 0$ باشد: $\lim_{x\to a} f(x)\cdot g(x) = -\infty$
3. اگر $L < 0$ باشد: $\lim_{x\to a} f(x)\cdot g(x) = +\infty$

(قضیه برای $x \to a^+$ و $x \to a^-$ نیز برقرار است.)

۸ صفحه ۵۵ — کار در کلاس

۲) حاصل حدود زیر را به دست آورید. در هر مرحله مشخص کنید از کدام قضیه استفاده کرده‌اید.

الف) $\lim_{x\to 1^-} \frac{x+1}{x-1}$

ب) $\lim_{x\to 0^+} \frac{x^2+x+1}{x^2}$

پ) $\lim_{x\to -2} \frac{x^2+x+2}{x^2+4x+4}$

ت) $\lim_{x\to 0^-} \frac{\cos x - 2}{x^2}$

الف) حد صورت: $1+1=2>0$؛ مخرج $x-1$ برای $x<1$ منفی است و به صفر میل می‌کند. طبق قضیه‌ی ۳ (بند پ):

$$\lim_{x\to 1^-} \frac{x+1}{x-1} = -\infty$$

ب) عبارت را به صورت حاصل‌ضرب می‌نویسیم: $\frac{x^2+x+1}{x^2} = \frac{1}{x^2}\cdot(x^2+x+1)$. طبق قضیه‌ی ۱ داریم $\lim_{x\to 0^+} \frac{1}{x^2} = +\infty$ و $\lim_{x\to 0^+} (x^2+x+1) = 1 > 0$. پس طبق قضیه‌ی ۵ (بند ب):

$$\lim_{x\to 0^+} \frac{x^2+x+1}{x^2} = +\infty$$

پ) مخرج $x^2+4x+4 = (x+2)^2$ همواره مثبت است و وقتی $x \to -2$ به صفر میل می‌کند؛ حد صورت $4-2+2 = 4 > 0$. طبق قضیه‌ی ۳ (بند الف):

$$\lim_{x\to -2} \frac{x^2+x+2}{x^2+4x+4} = +\infty$$

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ت) وقتی $x \to 0^-$: حد صورت $\cos 0 - 2 = -1 < 0$ و مخرج x^2 مثبت و میل‌کننده به صفر است. طبق قضیه‌ی ۳ (بند ب):

$$\lim_{x \to 0^-} \frac{\cos x - 2}{x^2} = -\infty$$

(برخی ضابطه‌ها در منبع ناقص بود و با روش درس بازسازی شده‌اند.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۹ صفحه ۵۵ کار در کلاس

به نمودارهای هر یک از توابع $f(x) = \frac{1}{x^2}$ و $g(x) = \frac{1}{x}$ در اطراف نقطه‌ی صفر توجه کنید.

در هر دو نمودار، با نزدیک‌شدن x به صفر، نمودار به محور y «می‌چسبد» و بالا یا پایین می‌رود:

$$\lim_{x \to 0^-} \frac{1}{x} = -\infty, \quad \lim_{x \to 0^+} \frac{1}{x} = +\infty, \quad \lim_{x \to 0} \frac{1}{x^2} = +\infty,$$

در هر دو منحنی خط $x = 0$ (محور y) را مجانب قائم نمودار می‌نامیم؛ زیرا دست‌کم یکی از حدهای یک‌طرفه‌ی تابع در $x = 0$ برابر $+\infty$ یا $-\infty$ است.

۱۰ صفحه ۵۷ کار در کلاس

مجانب‌های قائم تابع $f(x) = \frac{x^2 - x - 6}{x^2 - 3x + 2}$ را در صورت وجود به دست آورید.

مخرج و صورت را تجزیه می‌کنیم:

$$f(x) = \frac{(x-3)(x+2)}{(x-1)(x-2)}$$

مخرج در $x = 1$ و $x = 2$ صفر می‌شود و صورت در این نقطه‌ها صفر نیست (به ترتیب -6 و -4)؛ پس این دو خط مجانب قائم‌اند. بررسی حدها:

$$\lim_{x \to 2^+} f(x) = \frac{-4}{0^+} = -\infty, \quad \lim_{x \to 1^+} f(x) = \frac{-6}{0^-} = +\infty,$$

(در $x \to 1^+$ مخرج $(x-2)(x-1)$ منفی و در $x \to 2^+$ مثبت است.) بنابراین مجانب‌های قائم تابع، خطوط $x = 1$ و $x = 2$ هستند.

(ضابطه‌ی تابع در منبع ناقص بود و بازسازی شده است.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۱ صفحه ۵۸ تمرین

۱) با استفاده از قضایای حدهای نامتناهی، درستی حدهای زیر را نشان دهید.

الف) $\lim_{x\to 0} \frac{x+2}{x^2} = +\infty$

ب) $\lim_{x\to 4} \frac{1}{(x-4)^2} = +\infty$

پ) $\lim_{x\to -3^-} \frac{x-2}{x+3} = +\infty$

الف) وقتی $x \to 0$ حد صورت $0+2 = 2$ عددی مثبت است و مخرج x^2 همواره مثبت و میل‌کننده به صفر است.

طبق قضیه‌ی ۳ (بند الف):

$$\lim_{x\to 0} \frac{x+2}{x^2} = +\infty$$

ب) مخرج $(x-4)^2$ مثبت است و وقتی $x \to 4$ به صفر میل می‌کند و حد صورت ۱ (مثبت) است. طبق قضیه‌ی ۳ (بند الف):

$$\lim_{x\to 4} \frac{1}{(x-4)^2} = +\infty$$

پ) وقتی $x \to -3^-$: حد صورت $-3-2 = -5$ (منفی) و مخرج $x+3$ منفی (چون $x < -3$) و میل‌کننده به صفر است. طبق قضیه‌ی ۳ (بند ت: $L < 0$ و $g < 0$):

$$\lim_{x\to -3^-} \frac{x-2}{x+3} = +\infty$$

(ضابطه‌ی برخی بندها در منبع ناقص بود و بازسازی شده است.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۱۲ صفحه ۵۸ تمرین

۲) حدهای زیر را محاسبه کنید.

الف) $\lim_{x\to 2^-} \frac{x^2}{x-2}$

ب) $\lim_{x\to 1^-} \frac{x^2+2x-3}{x^2-2x+1}$

پ) $\lim_{x\to 3^+} \frac{x-1}{x^2-9}$

الف) وقتی $x \to 2^-$: حد صورت $2^2 = 4 > 0$ و مخرج $x-2$ منفی و میل‌کننده به صفر است. طبق قضیه‌ی ۳ (بند پ):

$$\lim_{x\to 2^-} \frac{x^2}{x-2} = -\infty$$

ب) حالت 0/0 است؛ صورت و مخرج را تجزیه و ساده می‌کنیم:

$$\frac{x^2+2x-3}{x^2-2x+1}=\frac{(x+3)(x-1)}{(x-1)^2}=\frac{x+3}{x-1}\quad (x\neq 1)$$

وقتی $x\to 1^-$: حد صورت ۴ (مثبت) و مخرج $x-1$ منفی و میل‌کننده به صفر است. پس:

$$\lim_{x\to 1^-}\frac{x+3}{x-1}=-\infty$$

پ) مخرج را تجزیه می‌کنیم: $\frac{x-1}{x^2-9}=\frac{x-1}{(x-3)(x+3)}$. وقتی $x\to 3^+$ مخرج مثبت و میل‌کننده به صفر است و حد صورت $3-1=2>0$ است. پس:

$$\lim_{x\to 3^+}\frac{x-1}{x^2-9}=+\infty$$

(برخی ضابطه‌ها در منبع ناقص بود و بازسازی شده است.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۱۳ صفحه ۵۸ تمرین

۳) نمودار تابعی را رسم کنید که دامنه‌ی آن $R-\{-1,1\}$ بوده و دارای دو مجانب قائم باشد.

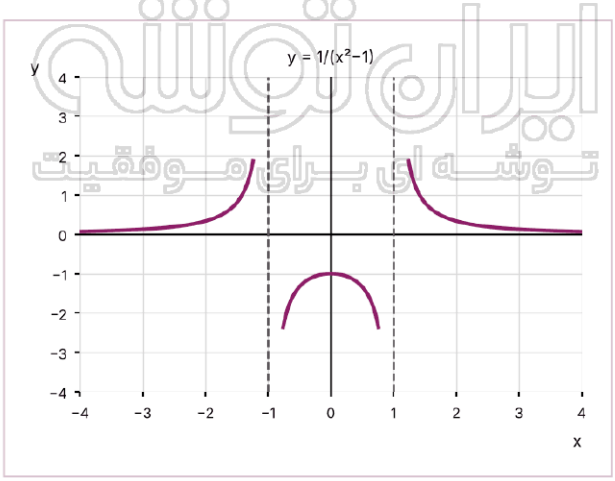
تابعی که در $x=\pm 1$ تعریف نشده و مخرجش در این نقطه‌ها صفر می‌شود، مثلاً:

$$f(x)=\frac{1}{x^2-1}$$

دامنه‌ی این تابع $R-\{-1,1\}$ است. حدها در نزدیکی نقطه‌های ± 1:

$$\lim_{x\to 1^+}f=+\infty,\quad \lim_{x\to 1^-}f=-\infty,\quad \lim_{x\to -1^+}f=-\infty,\quad \lim_{x\to -1^-}f=+\infty$$

پس خطوط $x=1$ و $x=-1$ مجانب قائم‌اند. نمودار:

(پاسخ یکتا نیست؛ هر نمودار با دامنه‌ی $R-\{-1,1\}$ و دو مجانب قائم پذیرفته است.)

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.
irantooshe.ir

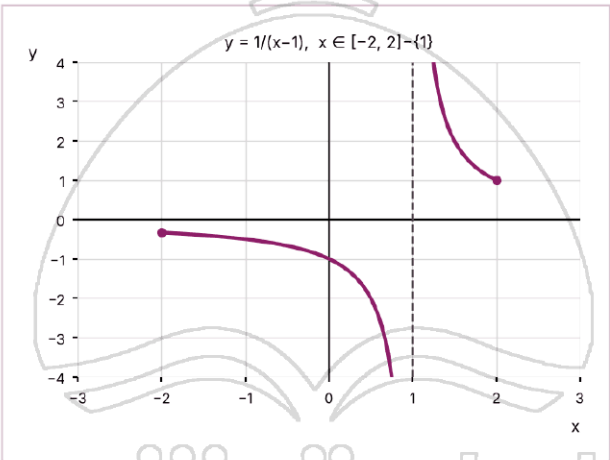
۱۴ صفحه ۵۸ تمرین

۴) نمودار تابعی را رسم کنید که دامنه‌ی آن $\{1\} - [-2, 2]$ بوده و دارای مجانب قائم باشد.

تابع را فقط روی بازه‌ی بسته‌ی $[-2, 2]$ و بدون نقطه‌ی ۱ تعریف می‌کنیم:

$$f(x) = \frac{1}{x-1}, \qquad x \in [-2, 2],\ x \neq 1$$

چون $\lim\limits_{x \to 1^+} f = +\infty$ و $\lim\limits_{x \to 1^-} f = -\infty$، خط $x = 1$ مجانب قائم نمودار است. نمودار (دو نقطه‌ی انتهایی توپر هستند):

(پاسخ یکتا نیست؛ هر نمودار با این دامنه و دست‌کم یک مجانب قائم پذیرفته است.)

۱۵ صفحه ۵۸ تمرین

۵) مجانب‌های قائم توابع زیر را در صورت وجود به دست آورید.

الف) $f(x) = \frac{x-1}{2x-1}$

ب) $g(x) = \frac{x+3}{x^2-2x}$

الف) مخرج در $x = \frac{1}{2}$ صفر می‌شود و صورت در این نقطه $-1/2 - 1 = -1/2$ ناصفر است؛ حدها:

$$\lim_{x \to \frac{1}{2}^+} \frac{x-1}{2x-1} = \frac{-1/2}{0^+} = -\infty, \qquad \lim_{x \to \frac{1}{2}^-} \frac{x-1}{2x-1} = +\infty$$

پس تنها مجانب قائم، خط $x = \frac{1}{2}$ است.

ب) مخرج $x^2 - 2x = x(x-2)$ در $x = 0$ و $x = 2$ صفر می‌شود و صورت $x+3$ در این نقطه‌ها برابر ۳ و ۵ (ناصفر) است. حدها:

$$\lim_{x\to 0^+} g = \frac{3}{0^-} = -\infty, \qquad \lim_{x\to 2^+} g = \frac{5}{0^+} = +\infty$$

پس مجانب‌های قائم تابع، خطوط **$x = 0$** و **$x = 2$** هستند.

(ضابطه‌ها در منبع ناقص بود و بازسازی شده‌اند.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

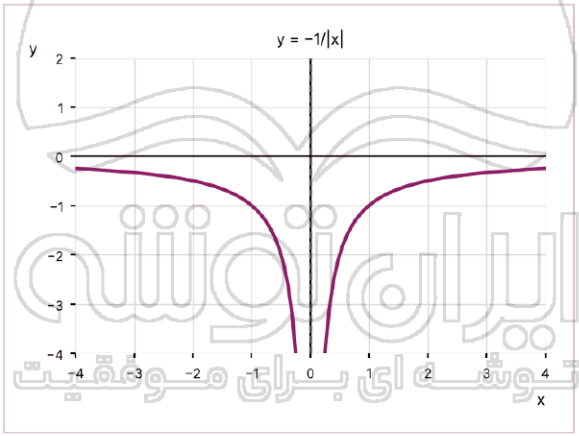
۱۶ صفحه ۵۸ تمرین

۶) نمودار تابع $f(x) = -\frac{1}{|x|}$ در مجاورت مجانب قائم خود چگونه است؟

چون $\lim_{x\to 0} \frac{1}{|x|} = +\infty$، با ضرب در ۱-:

$$\lim_{x\to 0^+} \left(-\frac{1}{|x|}\right) = \lim_{x\to 0^-} \left(-\frac{1}{|x|}\right) = -\infty$$

پس خط $x = 0$ مجانب قائم است و نمودار در هر دو طرف آن به سمت پایین می‌رود؛ نمودار کاملاً زیر محور x و نسبت به محور y متقارن است:

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

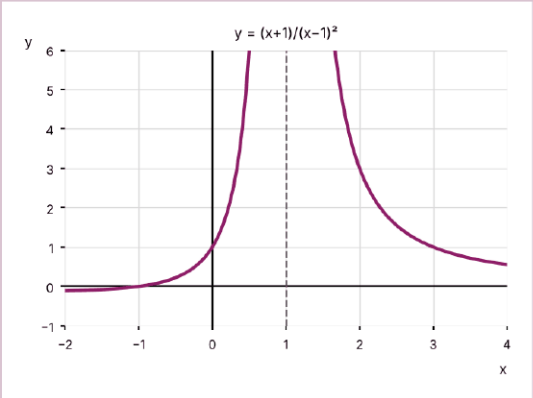
۱۷ صفحه ۵۸ تمرین

۷) کدام شکل زیر وضعیت نمودار تابع $f(x) = \frac{x+1}{x^2-2x+1}$ را در همسایگی $x = 1$ نمایش می‌دهد؟ چرا؟
(شکل‌های الف، ب، پ و ت)

مخرج $x^2 - 2x + 1 = (x-1)^2$ همواره نامنفی است و در $x = 1$ صفر می‌شود، در حالی که حد صورت $1+1 = 2 > 0$ است. طبق قضیه‌ی ۳ (بند الف):

$$\lim_{x\to 1^+} f(x) = +\infty, \qquad \lim_{x\to 1^-} f(x) = +\infty$$

بنابراین خط $x = 1$ مجانب قائم است و **هر دو شاخه‌ی نمودار در دو طرف آن به سمت بالا ($+\infty$) می‌روند** (مانند نمودار $1/x^2$):

(چهار شکل کتاب در متن در دسترس نبود؛ شکل درست همان است که هر دو شاخه‌ی آن در اطراف $x = 1$ رو به بالا باشند.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۱۸ صفحه ۵۹ **فعالیت**

نمودار تابع $f(x) = \frac{1}{x}$ را در بازه‌ی $(0, +\infty)$ در نظر بگیرید.

۱) جدول زیر را کامل کنید. ($x = 1, 2, 5, 10, 100, 10^3, 10^5, 10^6$)

۲) اگر بخواهیم فاصله‌ی $f(x)$ تا محور xها از $1/5$ کمتر شود، x را باید حداقل از چه عددی بزرگ‌تر بگیریم؟

۳) اگر بخواهیم فاصله‌ی $f(x)$ تا محور xها از $1/10$ کمتر شود، x را باید حداقل از چه عددی بزرگ‌تر در نظر بگیریم؟

۴) اگر بخواهیم فاصله‌ی $f(x)$ تا محور xها از $1/100$ کمتر شود، x را باید حداقل از چه عددی بزرگ‌تر در نظر بگیریم؟

۵) آیا فاصله‌ی $f(x)$ تا محور xها را می‌توان به هر میزان دلخواه کاهش داد؟

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

---

۱) با محاسبه‌ی $f(x) = 1/x$:

x	1	2	5	10	100	10^3	10^5	10^6
$f(x)$	1	1/2	1/5	1/10	1/100	1/1000	10^{-5}	10^{-6}

۲) فاصله‌ی $f(x)$ تا محور xها برابر $1/x$ است. باید $\frac{1}{x} < \frac{1}{5}$ باشد، یعنی $x > 5$. (به همین ترتیب برای کمتر از $1/2$ باید $x > 2$ باشد.)

۳) $\frac{1}{x} < \frac{1}{10} \Rightarrow x > 10$.

۴) $\frac{1}{x} < \frac{1}{100} \Rightarrow x > 100$.

۵) بله. برای هر عدد مثبت دلخواه ε اگر $x > \frac{1}{\varepsilon}$ انتخاب شود، فاصله‌ی f(x) تا محور xها از ε کمتر می‌شود. در این صورت می‌گوییم حد f(x) وقتی x به $+\infty$ میل کند صفر است:

$$\lim_{x\to+\infty} \frac{1}{x} = 0$$

۱۹ صفحه ۶۰ | کار در کلاس

نمودار تابع $f(x) = \frac{1}{x}$ را در بازه‌ی $(-\infty, 0)$ در نظر بگیرید.

۱) جدول زیر را کامل کنید. (x = ..., -10^4, -10^3, −100, −10, −5, −2, −1)

۲) اگر بخواهیم فاصله‌ی f(x) تا محور xها کمتر از $1/10^3$ شود، x را باید از چه عددی کوچک‌تر در نظر بگیریم؟

۳) اگر بخواهیم فاصله‌ی f(x) تا محور xها از $1/10^6$ کمتر شود، x را باید از چه عددی کوچک‌تر در نظر بگیریم؟

۱)

x	−1	−2	−5	−10	−100	-10^3	-10^4	...
f(x)	−1	−1/2	−1/5	−1/10	−1/100	−1/1000	$-1/10^4$	...

۲) باید $\frac{1}{|x|} < \frac{1}{10^3}$ باشد، یعنی $|x| > 1000$ و چون x منفی است، $x < -10^3$.

۳) به همین ترتیب $|x| > 10^6$ یعنی $x < -10^6$.

نتیجه: اگر x به اندازه‌ی کافی کوچک شود، f(x) را می‌توان به دلخواه به صفر نزدیک کرد:

$$\lim_{x\to-\infty} \frac{1}{x} = 0$$

۲۰ صفحه ۶۱ | کار در کلاس

با استفاده از نمودارهای f و g حدهای زیر را به دست آورید. ($f(x) = 1/x^2$) و نمودار g در شکل)

$$\lim_{x\to-\infty} f(x) = \quad \lim_{x\to+\infty} f(x) =$$

$$\lim_{x\to-\infty} g(x) = \quad \lim_{x\to+\infty} g(x) =$$

نمودار $f(x) = \frac{1}{x^2}$ در دو طرف به محور x نزدیک می‌شود:

$$\lim_{x\to+\infty} f(x) = 0, \qquad \lim_{x\to-\infty} f(x) = 0$$

نمودار g (تابع $g(x) = \frac{1}{x}$) نیز در دو انتها به محور x نزدیک می‌شود:

$$\lim_{x\to+\infty} g(x) = 0, \qquad \lim_{x\to-\infty} g(x) = 0$$

(نمودار g در متن در دسترس نبود و g(x) = 1/x فرض شده است.)

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲۱ صفحه ۶۴ | کار در کلاس

۱) مفاهیم $\lim_{x\to-\infty} f(x) = +\infty$ و $\lim_{x\to-\infty} f(x) = -\infty$ را بیان کنید.

۲) با توجه به نمودار توابع $y = x$ و $y = x^2$، حدود زیر را مشخص کنید.

$$\lim_{x\to-\infty} x = \quad \lim_{x\to-\infty} x^2 =$$

۱) «$\lim f(x) = +\infty$ وقتی $x \to -\infty$» یعنی با کوچک‌شدن x، مقدار $f(x)$ از هر عدد مثبت دلخواهی بزرگ‌تر شود؛ برای هر عدد مثبت M عدد N وجود دارد که برای هر $x < N$ داشته باشیم $f(x) > M$.

«$\lim f(x) = -\infty$ وقتی $x \to -\infty$» یعنی با کوچک‌شدن x، مقدار $f(x)$ از هر عدد منفی دلخواهی کوچک‌تر شود؛ برای هر عدد منفی M عدد N وجود دارد که برای هر $x < N$ داشته باشیم $f(x) < M$.

۲)

$$\lim_{x\to-\infty} x = -\infty, \qquad \lim_{x\to-\infty} x^2 = +\infty$$

۲۲ صفحه ۶۴ | فعالیت

تابع $f(x) = x^3$ را با نمودار کتاب در نظر بگیرید.

۱) جدول زیر را کامل کنید. ($x = 10^6, 1000, 100, 10, 1, 0, -1, -10, -100, -1000, -10^6$)

۲) با افزایش (کاهش) x، مقدار $f(x)$ چه تغییری می‌کند؟

۳) در مورد حدهای $\lim_{x\to-\infty} x^3$ و $\lim_{x\to+\infty} x^3$ چه می‌توان گفت؟

۱)

x	-10^6	-1000	-100	-10	-1	0	1	10	100	1000	10^6
$f(x) = x^3$	-10^{18}	-10^9	-10^6	-1000	-1	0	1	1000	10^6	10^9	10^{18}

۲) با افزایش x مقدار $f(x)$ بدون محدودیت زیاد می‌شود و با کاهش x بدون محدودیت کم می‌شود.

۳)

$$\lim_{x\to+\infty} x^3 = +\infty, \qquad \lim_{x\to-\infty} x^3 = -\infty,$$

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

الف) اگر $f(x)=a_nx^n+a_{n-1}x^{n-1}+\cdots+a_1x+a_0$ **و** $g(x)=b_mx^m+b_{m-1}x^{m-1}+\cdots+b_1x+b_0$

(با $b_m\neq 0$ **) دو چندجمله‌ای باشند، نشان دهید:** $\lim\limits_{x\to\pm\infty}\frac{f(x)}{g(x)}=\lim\limits_{x\to\pm\infty}\frac{a_n}{b_m}x^{n-m}$

۲) در هر یک از حالت‌های $n>m$ **و** $n<m$ **و** $n=m$ **حد قسمت قبل به چه صورت‌هایی نوشته می‌شود؟**

۳) به کمک نتیجه‌ی قسمت قبل حدهای زیر را محاسبه کنید.

الف) $\lim\limits_{x\to\pm\infty}\frac{x^3-7x+1}{2x^2-3x}$

ب) $\lim\limits_{x\to\pm\infty}\frac{x^3-3x+1}{6x^3-2x+1}$

پ) $\lim\limits_{x\to\pm\infty}\frac{x^2-2x+1}{4x^3+2x-1}$

۱ـ الف) از x^n در صورت و از x^m در مخرج فاکتور می‌گیریم:

$$\frac{f(x)}{g(x)}=x^{n-m}\cdot\frac{a_n+\frac{a_{n-1}}{x}+\cdots+\frac{a_0}{x^n}}{b_m+\frac{b_{m-1}}{x}+\cdots+\frac{b_0}{x^m}}$$

طبق قضیه‌ی ۶ هر جمله‌ی a/x^k در $\pm\infty$ به صفر میل می‌کند و طبق قضیه‌ی ۷ حد کسر داخلی برابر $\frac{a_n}{b_m}$ است.

بنابراین:

$$\lim_{x\to\pm\infty}\frac{f(x)}{g(x)}=\lim_{x\to\pm\infty}\frac{a_n}{b_m}x^{n-m}=\lim_{x\to\pm\infty}\frac{a_nx^n}{b_mx^m}$$

۲)

- $n<m$: توان $n-m$ منفی است و $\lim\frac{a_n}{b_m}x^{n-m}=0$.
- $n=m$: حد برابر $\frac{a_n}{b_m}$ است.
- $n>m$: توان $n-m$ مثبت است و حد برابر $+\infty$ یا $-\infty$ است که به علامت $\frac{a_n}{b_m}$، زوج یا فرد بودن $n-m$ و جهت $(+\infty$ یا $-\infty)$ بستگی دارد.

۳ـ الف) $n=3>m=2$:

$$\lim\frac{x^3}{2x^2}=\lim\frac{x}{2}:\qquad x\to+\infty:\ +\infty,\quad x\to-\infty:\ -\infty$$

ب) $n=m=3$:

$$\lim_{x\to\pm\infty}\frac{x^3}{6x^3}=\frac{1}{6}$$

پ) $n=2<m=3$:

$$\lim_{x\to\pm\infty}\frac{x^2}{4x^3}=\lim\frac{1}{4x}=0$$

(ضابطه‌ی بندهای ۳ در منبع ناقص بود و بازسازی شده است.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

۲۴ صفحه ۶۷ کار در کلاس

به عنوان مثال در هر یک از شکل‌های زیر خط $y = 1$ مجانب افقی نمودارها است. چرا؟

طبق تعریف، خط $y = L$ مجانب افقی نمودار f است اگر دست‌کم یکی از حدهای $\lim_{x\to+\infty} f(x)$ یا $\lim_{x\to-\infty} f(x)$ برابر L باشد. در هر دو شکل، نمودار در انتهای راست یا چپ به خط $y = 1$ نزدیک می‌شود و فاصله‌ی آن از این خط به دلخواه کوچک می‌شود؛ یعنی $\lim f(x) = 1$ و در نتیجه $y = 1$ مجانب افقی است.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲۵ صفحه ۶۸ کار در کلاس

۱) در کدام‌یک از توابع زیر (شکل‌های الف تا ث)، خط $y = 2$ مجانب افقی تابع است؟

خط $y = 2$ وقتی مجانب افقی است که نمودار در انتهای راست یا چپ ($x \to +\infty$) یا ($x \to -\infty$) به این خط نزدیک شود و $\lim f(x) = 2$ باشد. باید دید در کدام شکل‌ها شاخه‌ی نمودار در دوردست‌ها بر خط افقی $y = 2$ «می‌نشیند»: شکل‌های (الف) و (ت) چنین‌اند و در بقیه‌ی شکل‌ها نمودار به عدد دیگری میل می‌کند یا بی‌کران می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲۶ صفحه ۶۸ کار در کلاس

۲) مجانب‌های افقی و قائم تابع‌های زیر را در صورت وجود به دست آورید.

الف) $f(x) = \frac{2x+1}{x-1}$ **ب)** $g(x) = x^3$ **پ)** $h(x) = \frac{x^2+1}{x+1}$

توشه ای برای موفقیت

الف)

$$\lim_{x\to\pm\infty} \frac{2x+1}{x-1} = 2$$

پس $y = 2$ مجانب افقی است. مخرج در $x = 1$ صفر و صورت ۳ است: $\lim_{x\to1^+} f = +\infty$ و $\lim_{x\to1^-} f = -\infty$؛ پس $x = 1$ مجانب قائم است.

ب) $\lim_{x\to+\infty} x^3 = +\infty$ و $\lim_{x\to-\infty} x^3 = -\infty$؛ مجانب افقی ندارد. تابع چندجمله‌ای در همه‌ی نقطه‌ها تعریف‌شده است، پس مجانب قائم هم ندارد.

پ) درجه‌ی صورت از مخرج بیشتر است: $\lim \frac{x^2}{x} = \lim x = \pm\infty$؛ مجانب افقی ندارد. مخرج در $x = -1$ صفر و صورت ۲ است: $\lim_{x\to-1^+} h = +\infty$ و $\lim_{x\to-1^-} h = -\infty$؛ پس $x = -1$ مجانب قائم است.

(ضابطه‌ی ب در منبع ناقص بود و $g(x) = x^3$ فرض شده است.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

۲۷ صفحه ۶۹ تمرین

۱) مفهوم هر یک از گزاره‌های زیر را بیان کنید.

الف) $\lim_{x\to+\infty} f(x) = 2$ **ب)** $\lim_{x\to-\infty} f(x) = 4$

الف) وقتی x به اندازه‌ی کافی بزرگ شود، فاصله‌ی f(x) از عدد ۲ را می‌توان به هر اندازه‌ی دلخواه کوچک کرد؛ یعنی f(x) در انتهای راست به ۲ نزدیک می‌شود (و خط $y = 2$ مجانب افقی است).

ب) وقتی x به اندازه‌ی کافی کوچک (منفی با قدرمطلق بزرگ) شود، فاصله‌ی f(x) از عدد ۴ را می‌توان به هر اندازه‌ی دلخواه کوچک کرد؛ یعنی f(x) در انتهای چپ به ۴ نزدیک می‌شود (و $y = 4$ مجانب افقی است).

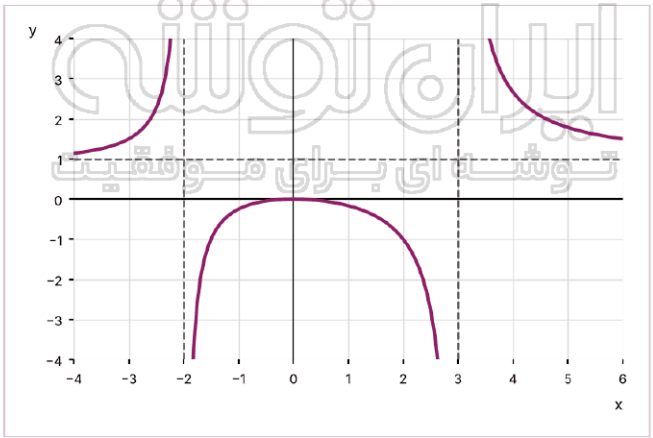
۲۸ صفحه ۶۹ تمرین

۲) برای تابع f که نمودار آن داده شده است موارد زیر را به دست آورید:

الف) $\lim_{x\to+\infty} f(x)$ **ب)** $\lim_{x\to-\infty} f(x)$ **پ)** $\lim_{x\to3^+} f(x)$ **ت)** $\lim_{x\to3^-} f(x)$ **ث)** $\lim_{x\to-2^+} f(x)$

ج) مجانب‌های افقی و قائم

نمودار کتاب در متن در دسترس نبود؛ با فرض اینکه نمودار f مانند شکل زیر (تابع $f(x) = \frac{x^2}{x^2 - x - 6}$) باشد:

- الف) $\lim_{x\to+\infty} f = 1$
- ب) $\lim_{x\to-\infty} f = 1$
- پ) $\lim_{x\to3^+} f = +\infty$
- ت) $\lim_{x\to3^-} f = -\infty$

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

- ث) $\lim_{x\to -2^+} f = -\infty$
- ج) مجانب افقی: $y = 1$ ؛ مجانب‌های قائم: $x = 3$ و $x = -2$.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۲۹ صفحه ۶۹ تمرین

۳) حاصل حدود زیر را به دست آورید:

الف) $\lim_{x\to +\infty} \frac{x+3}{x-5}$ **ب)** $\lim_{t\to -\infty} \frac{t^2+2t-3}{2t^2-t+1}$

پ) $\lim_{x\to \pm\infty} \frac{x^2-x+2}{x^2+2}$ **ت)** $\lim_{x\to -\infty} (x^3-2x^2+4x-1)$

الف) درجه‌ی صورت و مخرج برابر است؛ نسبت ضرایب مرتبه‌ی اول:

$$\lim_{x\to +\infty} \frac{x+3}{x-5} = \lim \frac{x}{x} = 1$$

ب)

$$\lim_{t\to -\infty} \frac{t^2+2t-3}{2t^2-t+1} = \lim \frac{t^2}{2t^2} = \frac{1}{2}$$

پ)

$$\lim_{x\to \pm\infty} \frac{x^2-x+2}{x^2+2} = \lim \frac{x^2}{x^2} = 1$$

ت) حد چندجمله‌ای برابر حد جمله‌ی با بزرگ‌ترین درجه است:

$$\lim_{x\to -\infty} (x^3-2x^2+4x-1) = \lim_{x\to -\infty} x^3 = -\infty$$

(ضابطه‌ها در منبع ناقص بود و بازسازی شده‌اند.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

---

۳۰ صفحه ۶۹ تمرین

۴) مجانب‌های افقی و قائم نمودارهای هر یک از توابع زیر را در صورت وجود به دست آورید:

الف) $y = \frac{x-1}{x-2}$ **ب)** $y = \frac{3x}{x^2-4}$

پ) $y = \frac{2x^2+1}{x^2-1}$ **ت)** $y = \frac{2x^2}{x^2+1}$

الف) $\lim_{x\to \pm\infty} \frac{x-1}{x-2} = 1$ ⇒ مجانب افقی $y = 1$. مخرج در $x = 2$ صفر و صورت ۱ ناصفر است ⇒ مجانب قائم $x = 2$.

ب) درجه‌ی صورت کمتر از مخرج است: $\lim_{x\to \pm\infty} \frac{3x}{x^2-4} = 0$ ⇒ مجانب افقی $y = 0$. مخرج $(x+2)(x-2)$ در $x = \pm 2$ صفر و صورت (۶ و ۶-) ناصفر است ⇒ مجانب‌های قائم $x = 2$ و $x = -2$.

پ) $\lim_{x\to\pm\infty}\frac{2x^2+1}{x^2-1}=2$ ⇒ مجانب افقی $y=2$. مخرج در $x=\pm1$ صفر و صورت ۳ است ⇒ مجانب‌های قائم $x=1$ و $x=-1$.

ت) $\lim_{x\to\pm\infty}\frac{2x^2}{x^2+1}=2$ ⇒ مجانب افقی $y=2$. مخرج x^2+1 هرگز صفر نمی‌شود ⇒ مجانب قائم ندارد.

(ضابطه‌ها در منبع ناقص بود و بازسازی شده‌اند.)

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

---

۳۱ صفحه ۶۹ تمرین

۵) نمودار تابع f را به گونه‌ای رسم کنید که همه‌ی شرایط زیر را داشته باشد:

الف) $f(1)=f(-2)=0$

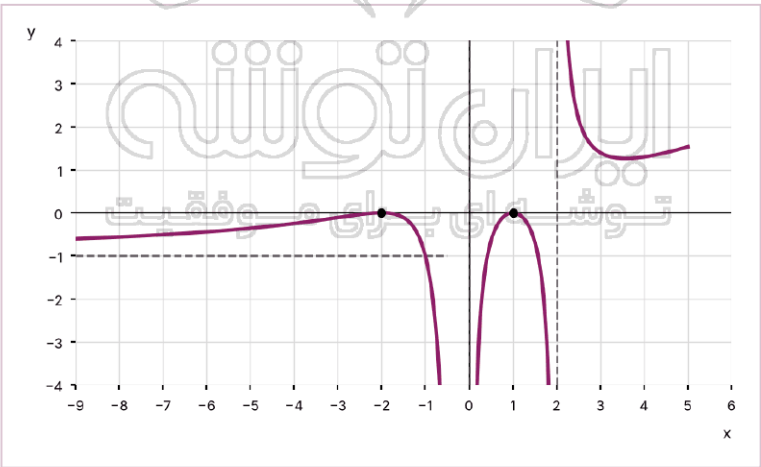
ب) $\lim_{x\to0}f(x)=-\infty$ ، $\lim_{x\to2^+}f(x)=+\infty$

پ) خط $y=-1$ مجانب افقی آن باشد.

نمودار را شاخه‌شاخه می‌سازیم:

- سمت چپ $x=0$: نمودار در انتهای چپ از بالا به $y=-1$ نزدیک می‌شود، در $x=-2$ محور x را لمس می‌کند و سپس تا $-\infty$ در $x=0^-$ پایین می‌رود (مجانب افقی $y=-1$ و $\lim_{x\to0^-}f=-\infty$).
- بین ۰ و ۲: از $-\infty$ در 0^+ بالا می‌آید، در $x=1$ محور x را لمس می‌کند و دوباره به سمت $-\infty$ در 2^- می‌رود.
- سمت راست $x=2$: از $+\infty$ در 2^+ شروع می‌شود و پایین می‌آید.

نمونه ضابطه‌ی شاخه‌ها: $-(x+2)^2/x^2$ برای $x<0$ ، $-1/x-1/(2-x)-2$ برای $0<x<2$ و $0.4(x-2)+1/(x-2)$ برای $x>2$. (پاسخ یکتا نیست؛ هر نمودار با این شرایط پذیرفته است.)

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت